

TÜBA Arkeoloji Dergisi (TÜBA-AR)
Art&Humanities Citation Index (AHCI)
ve Elsevier SCOPUS tarafından
taranan hakemli dergidir.

TÜBA Journal of Archaeology (TÜBA-AR)
TÜBA-AR is a peer-reviewed journal
included in the Art and Humanities
Citation Index (AHCI) and Elsevier
SCOPUS

Sahibi/Owner:

Türkiye Bilimler Akademisi adına
Prof. Dr. Yücel Kanpolat
(Başkan / President)

**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü /
Managing Editor**

Ender Arkun

Ön Kapak / Cover: Yündolan kırmızı
figürlü çan krater / Yündolan red
figure bell krater (İnci Delemen)

Baskı: Şenol Form Matbaacılık
San. ve Tic. Ltd. Şti. Ankara
Tel: 0.312 342 01 60
Sayı: 13/2010 (1000 adet)
ISSN: 1301-8566

© Türkiye Bilimler Akademisi, 2010
© Turkish Academy of Sciences,
2010 (All rights reserved.)

Bu derginin tüm yayın hakları
saklıdır. Tanıtım için yapılacak
kısa alıntılar dışında yayıncının
yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla
çoğaltılamaz, CD ya da
manyetik bant haline
getirilemez.
(Kaynağı belirtilmemiş görseller,
makalelerin yazarlarına aittir.)

**TÜBA-AR Yazışma Adresi/
Correspondence Address**

Sultan Aktaş
TÜBA İstanbul Ofisi
İTÜ Maçka Yerleşkesi
Yabancı Diller Yüksek Okulu
34367, Maçka- İSTANBUL
Tel: 0.212.225 20 66
Faks: 0.212.219 16 60
E-posta: sultan@ist.tuba.gov.tr

**Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences**
Piyade Sokak, No: 27, 06550
Çankaya- ANKARA
Tel: 0.312.442 29 03
Faks: 0.312.442 23 58
E-posta: tuba@tuba.gov.tr

TÜBA-AR TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ ARKEOLOJİ DERGİSİ

TÜBA AR, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından yıllık olarak
yayınlanan **Art & Humanities Citation Index (AHCI, 2007) ve Elsevier
(SCOPUS, 2009)** kapsamında uluslararası hakemli bir dergidir. Derginin
yayın politikası, kapsamı ve içeriği ile ilgili kararlar, Türkiye Bilimler
Akademisi Konseyi tarafından belirlenen Yayın Kurulu tarafından alınır.

DERGİNİN KAPSAMI VE YAYIN İLKELERİ

TÜBA AR dergisi ilke olarak, dönem ve coğrafi bölge sınırlaması olma-
dan arkeoloji ve arkeoloji ile bağlantılı tüm alanlarda yapılan yeni araş-
tırma, yorum, değerlendirme ve yöntemleri kapsamaktadır. Dergi arkeo-
loji alanında yeni yapılan çalışmalara yer vermenin yanı sıra, bir bilim aka-
demisi yayın organı olarak, arkeoloji ile bağlantılı olmak koşuluyla, kül-
türel miras yönetimi, koruma, arkeometri, çevresel arkeoloji başta olmak
üzere, doğa ve sosyal bilimlerin tüm uzmanlık alanlarına açıktır; bu alan-
larda gelişen yeni yorum, yaklaşım, analizlere yer veren bir forum oluş-
turma işlevini de yüklenmiştir.

Dergi, arkeoloji ile ilgili yeni açılımları kapsamlı olarak ele almak için belir-
li bir konuya odaklanmış yazıları “dosya” şeklinde kapsamına alabilir; bu
amaçla çağırılı yazarların katkısının istenmesi ya da bu bağlamda gelen
istekler Yayın Kurulu tarafından değerlendirir.

Kazı ve yüzey araştırmaları da dahil olmak üzere, yeni yorum ve açılım
getirmeyen, yalnızca malzeme tanıtımı içeren, ön rapor niteliğindeki yazı-
lar dergi kapsamının dışındadır. Kültür tarihi açısından önemli bir yeni-
lik getiren önemli buluntular “haber” olarak dergiye kabul edilebilir.
Yazarlar dergiye makale gönderdiklerinde, söz konusu yazının daha önce,
çeviri olarak bile başka bir yerde yayımlanmadığını ya da yayımlanmak
üzere bir başka dergiye gönderilmemiş olduğunu kabul etmiş sayılırlar.

TÜBA-AR TURKISH ACADEMY OF SCIENCES JOURNAL OF ARCHAEOLOGY

TÜBA-AR is an annual peer-reviewed international journal, included in
the **Art & Humanities Citation Index (AHCI, 2007) and Elsevier (SCO-
PUS, 2009)** published by the Turkish Academy of Sciences. Decisions con-
cerning the scope and content of the journal and the publication policies
are determined by the Publication Committee selected by the Academic
Council of the Turkish Academy of Sciences (TUBA).

PUBLICATION POLICIES AND THE SCOPE OF THE JOURNAL

As a policy, all types of original research, interpretation, assessments
and methodological studies in or related to archaeology regardless of geo-
graphic area are included in TÜBA-AR. As the publication of an acade-
my of science, the journal also includes new interpretations, approaches
and analyses in cultural heritage management and cultural protection,
archaeometry and environmental archaeology, as well as related research
in other specialized disciplines. TÜBA-AR hopes to provide a discussion
platform in these fields. Upon the decision taken by the Editorial Board,
a special section of the journal may be reserved on specific entities that
are being currently debated in academic media.

Any type of preliminary excavation or survey report that lacks interpre-
tation and perspective cannot be considered. However, original discoveries
that bring insights to cultural history can be included in the journal in the
“news” section.

TÜBA-AR

Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi
Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology

Sayı: 13
Volume: 13
2010

TÜBA-AR

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ ARKEOLOJİ DERGİSİ

TÜBA-AR TURKISH ACADEMY OF SCIENCES JOURNAL OF ARCHAEOLOGY

Kurucu (Founder): Ufuk Esin (TÜBA)

ONURSAL YAYIN KURULU – HONORARY EDITORIAL BOARD

Halet Çambel-Harald Hauptmann-Bruce Howe-Nimet Özgüç

Yayın Kurulu (Editorial Board) :

Mehmet Özdoğan	Arkeoloji / <i>Archaeology</i>
Zeynep Ahunbay	Kültürel Miras / <i>Cultural Heritage</i>
Güven Arsebük	Fizik Antropoloji / <i>Physical Anthropology</i>
Fusun Ertuğ	Etnoarkeoloji / <i>Ethnoarchaeology</i>
Marcella Frangipane	Yakındoğu Arkeolojisi / <i>Near Eastern Archaeology</i>
Peter Kuniholm	Dendrokronoloji / <i>Dendrochronology</i>
Hadi Özbal	Arkeometri / <i>Archaeometry</i>
Cemal Pulak	Sualtı Arkeolojisi / <i>Nautical Archaeology</i>
Antonio Sagona	Kafkasya Arkeolojisi / <i>Archaeology of the Caucasus</i>
Turgut Saner	Mimarlık Tarihi / <i>History of Architecture</i>
Henry Wright	Kuramsal Arkeoloji / <i>Theoretical Archaeology</i>
Namık Yalçın	Jeoarkeoloji / <i>Geoarchaeology</i>
Ünsal Yalçın	Arkeometallurji / <i>Archaeometallurgy</i>

Danışma Kurulu (Editorial Advisory Board)

Doğan Kuban (TÜBA)	Ofer Bar-Yosef
Yücel Yılmaz (TÜBA)	Altan Çilingiroğlu
Haluk Abbasoğlu	Ali Dinçol
Güncüt Akın	Kutlu Emre
Ayda Arel	Numan Tuna
Nuşin Asgari	Ünsal Yalçın
Cevdet Bayburtluoğlu	Işın Yalçinkaya

TÜBA AR Editörleri (TÜBA-AR Editors)

Sema Baykan
Necmi Karul
Aygül Ağır

TÜBA AR 13. Sayı Editörleri

Sema Baykan
Özgür Yılmaz
Peter Kuniholm İngilizce Editörü (English Editor)
Rana Özbal-Gerritsen İngilizce Editörü (English Editor)

TÜBA AR XIII. Sayı Transkafkasya Arkeolojisi Dosyası Editörü (Editors of the XIIIth issue, Special Section on Archaeology of Transcaucasus):

Antonio Sagona

İÇİNDEKİLER - CONTENTS

Sunu - <i>Editorial</i>	1-8
Çiler ÇİLİNGİROĞLU	9-22
The Appearance of Impressed Pottery in the Neolithic Aegean and Its Implications for Maritime Networks in the Eastern Mediterranean <i>Ege'de Neolitik Dönem İçinde Görülen Baskı Bezekli Çanak Çömlek ve Doğu Akdeniz'deki Deniz Yolları</i>	
Özdemir KOÇAK, Mustafa BİLGİN	23-38
Afyonkarahisar'da İki Önemli Son Neolitik / İlk Kalkolitik Dönem Yerleşme Yeri: Eyice ve Pani Höyük <i>Two Important Late Neolithic / Early Chalcolithic Sites Near Afyonkarahisar: Eyice and Pani Mounds</i>	
Rana ÖZBAL-GERRITSEN	39-59
A Comparative Look at Halaf and Ubaid Period Social Complexity and the Tell Kurdu Case <i>Halaf ve Obeyd Dönemlerinin Toplumsal Örgütlenme Gelişkenliği Açısından Karşılaştırılması ve Tell Kurdu Örneği</i>	
Gökhan COŞKUN	61-76
Attic Pottery from Seyitömer Höyük <i>Seyitömer Höyük Attika Seramikleri</i>	
Ercan AŞKIN	77-90
Korykos'un (Dağlık Kilikia) Hellenistik Dönemi Üzerine Gözlemler <i>Observations on the Hellenistic Period of Korykos (Rough Cilicia)</i>	
İnci DELEMEN, Sedef ÇOKAY-KEPÇE, Zülküf YILMAZ	91-106
A "Warrior" Burial of the Mid-Fourth Century BC in Southeastern Thrace: Tumulus C at Yündolan Near Kırklareli <i>Güneydoğu Trakya'dan MÖ 4. Yüzyıl Ortasına Ait Bir "Savaşçı" Mezarı: Kırklareli, Yündolan C Tümülüsü</i>	
Murat KILIÇ, Onur GÜLBAY	107-120
The Değirmen-tepe Temple at Smyrna/ İzmir <i>İzmir / Smyrna Değirmen-tepe Tapınağı</i>	
Zeynep ERES	121-140
Urfa Çevresindeki Kerpiç Kubbeli Yapıların Arkeolojik Açıdan Değerlendirilmesi <i>Evaluating the Mud-Brick Domed Structures in the Urfa Region from an Archaeological Perspective</i>	
Antonio SAGONA ÖZEL KONU: TRANSKAFKASYA ARKEOLOJİSİ SPECIAL SECTION: ARCHAEOLOGY OF TRANSCAUCASUS	
Antonio SAGONA	143-157
Past and Present Directions in the Archaeology of the Transcaucasus <i>Transkafkasya Arkeolojisinde Geçmiş ve Güncel Yönelimler</i>	

Boris GASPARYAN	159-183
Landscape Organization and Resource Management in the Lower Palaeolithic of Armenia <i>Alt Paleolitik Çağ'da Ermenistan'da Doğal Çevre ve Hammadde Kaynaklarından Yararlanma</i>	
Ruben S. BADALYAN, Armine A. HARUTYUNYAN, Christine CHATAIGNER, Françoise Le MORT, Jacques-Elie BROCHIER, Adrian BALASESCU, Valentin RADU, Roman HOVSEPYAN.....	185-218
The Settlement of Aknashen-Khatunarkh, A Neolithic Site in the Ararat Plain (Armenia): Excavation Results 2004-2009 <i>Ağrı Ovası, Ermenistan Kesiminde Neolitik bir Yerleşim Aknashen-Khatunarkh: 2004-2009 Kazılarının Sonuçları</i>	
Bertille LYONNET, Farhad GULIYEV	219-228
Recent Discoveries on the Neolithic and Chalcolithic of Western Azerbaijan <i>Batı Azerbeycan'da Neolitik ve Kalkolitik Döneme Ait Yeni Bulgular</i>	
Catherine MARRO, Veli BAKHSHALIYEV, Séverine SANZ. With the collaboration of Nizami ALIYEV.....	229-244
Archaeological Investigations on the Salt Mine of Duzdagi (Nakhchivan, Azerbaïdjan) <i>Duzdağı Tuz Madeninde Arkeolojik Çalışmalar (Nahçıvan, Azerbeycan)</i>	
Mark ISERLIS, Raphael GREENBERG, Ruben BADALYAN, Yuval GOREN	245-262
Bet Yerah, Aparan III and Karnut: Preliminary Observations on Kura-Araxes Homeland and Diaspora Ceramic Technologies <i>Bet Yerah, Aparan III ve Karnut: Kur-Aras Çekirdek Bölgesi ile Başka Bölgelere Aktarılan Çanak Çömlek Teknolojisiyle İlgili Gözlemler</i>	
Ruben S. BADALYAN, Adam T. SMITH, Lori KHATCHADOURIAN.....	263-276
Project ArAGATS: 10 Years of Investigations into Bronze and Iron Age Sites in the Tsaghkahovit Plain, Republic of Armenia <i>ArAGATS Projesi: Ermenistan Tsaghkahovit Ovası'nda 10 Yıldır Sürdürülen Tunç ve Demir Çağı Araştırmaları</i>	
Giorgi BEDIANASHVILI, Catherine BODET	277-292
Koban Necropolis, Tombs 9 and 12: The Late Bronze to the Early Iron Age of the Northern Caucasus <i>Koban Mezarlığı, 9 ve 12 No'lu Mezarlar: Kuzey Kafkasya'da Son Tunç Çağı'ndan İlk Demir Çağı'na Geçiş Süreci</i>	
Jessie BIRKETT-REES.....	293-312
Archaeological Landscapes of Central Transcaucasia: An Investigation of the Tbilisi-Mtskheta Region <i>Orta Transkafkasya Bölgesinin Kültürel Çevresi ve Tbilisi-Mtskheta Bölgesi Araştırmaları</i>	
Antonio SAGONA, Vakhtang NIKOLAISHVILI, Claudia SAGONA, Clifford OGLEBY, Varsha PILBROW, Christopher BRIGGS, Gela GIUNASHVILI, Giorgi MANJEGALADZE	313-334
Bridging Two Continents: Renewed Investigations at Samtavro, Georgia <i>İki Kıta Arasındaki Bağlantı: Gürcistan, Samtavro'da Yeni Dönem Araştırmaları</i>	
YAZARLAR / AUTHORS	335-336
YAZIM KURALLARI	337-338

SUNU

Türkiye Bilimler Akademisi'nin bir yayın organı olan TÜBA-AR Dergisi, 13. sayısı ile bir yanda ülkemizde süregelen çalışmaları yansıtmaya çalışırken, öte yanda kapsamlı bir Kafkas dosyasıyla, Anadolu ile yakın bağlantısı olan ancak ülkemizde yeterince tanınmayan Kafkas arkeolojisini ele almaktadır. Son yıllarda ülkemizdeki arkeoloji çalışmalarının sayısı hızla artmış, uygarlık tarihinin en eski dönemlerinden yakın zamanlara kadar olan süreci kapsayan yoğun bir veri akışı olmuştur. Süregelen kazı, yüzey araştırması ve arkeometrik çalışmaların sonuçları her yıl Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın düzenlemiş olduğu gelenekselleşmiş sempozyumlarda toplu olarak sunulmaktadır. Sempozyum bildirileri her yıl ortaya çıkan yeni verileri yansıtmaktadır.

Kuşkusuz kapsamlı değerlendirmelerin yapılması, bu bilgilerin uygarlık tarihi açısından ne anlamı geldiğinin anlaşılması için uzun bir zaman gerekecektir. Ülkemizdeki veri akışının ötesinde, dünya arkeolojisi ve arkeolojinin tanımı da hızla değişmektedir. Bu yalnızca, ortaya çıkan verilerin arkeometrinin sağladığı yeni olanaklarla değerlendirilmesiyle sınırlı olmayan bir gelişmedir; geçmişe bakış açımız, geçmişi anlamak ve yorumlamak için sorduğumuz sorular değişmekte, arkeolojinin tanımı giderek farklı bir boyut kazanmaktadır. Bu bağlamda özellikle kuramsal çalışmaların giderek yaygınlaştığı da bir gerçektir. Ancak düşünce sistemini zenginleştirecek değerlendirmelerin, kuramların geliştirilebilmesi için de sağlam bir veri tabanının bulunmasının gerekliliği unutulmamalıdır. Son yıllarda sayısı hızla artan arkeoloji dergileri, akademik arkeolojideki bu çelişkiyi, yalnızca ham verinin katalog halinde sunulması ile veriye dayanmayan kuramsal kuruların karşılığını yansıtmaktadır. TÜBA-AR

olarak iki yaklaşımın ortasındaki bir çizgide kalmayı bilinçli olarak yeğledik.

Dergiye girecek yazıların seçiminde olabildiğince farklı dönemleri yansıtan yazıların bulunmasına özen gösterilmiştir. İlk yazı Çiler Çilingiroğlu'nun baskı bezekli çanak çömleği ele alan çalışmasıdır. Genel olarak *impresso* olarak da bilinen bu tür çanak çömlek, uzun yıllar Orta ve Batı Akdeniz Havzası'na özgü bir buluntu topluluğu olarak tanımlanmış, 1960'lı yıllarda Yunanistan'da Teselya'da İlk Neolitik dönem kazılarında rastlanması Kıta Yunanistan Neolitiğinin kökenleriyle ilgili yeni bir tartışmaya yol açmıştı. Ancak son on yıl içinde, başta Fırat Havzası'ndaki Mezraa-Teleilat olmak üzere, Doğu Akdeniz bölgesinde, bunun hemen ardından İzmir yöresinde baskı bezekli çanak çömlekle ilgili ortaya çıkan yeni bulgular, tartışmaları farklı bir boyuta taşımıştır. Bu veriler ışığında Neolitik yaşam biçiminin aktarımının önceden öngörüldüğü gibi yalnızca kara yoluyla değil, deniz yoluyla da gerçekleştiği giderek daha iyi anlaşılmaktadır. Nitekim son yıllarda Kıbrıs ve geçen yıl Girit Adası'nda ortaya çıkan Neolitik dönem yerleşmeleri, deniz ulaşımının Neolitik Çağ'da düşünüldüğünden çok daha önemli ve canlı olduğunu açık bir şekilde ortaya koymuştur. Çilingiroğlu süregelen tartışmalara İzmir yöresinde son yıllarda ortaya çıkan verilerle katkıda bulunmaktadır. Özdemir Koçak ile Mustafa Bilgin'in İç Batı Anadolu Neolitik kültürleri ile ilgili olan yazısı, Çilingiroğlu'nun vurguladığı Neolitik kültürlerin denizsel açılımının yanı sıra, Anadolu Yarımadası'ndaki gerek yaylaları, gerekse akarsu sistemlerini izleyen farklı bir yolun kanıtlarını ortaya koymaktadır. Bilindiği gibi İç Batı Anadolu Neolitik Çağ kültürleri, James Mellaart'ın 1960 yıllarındaki Hacılar kazısı ile ünlenmiştir. Hacılar kazısıyla

ortaya çıkan boya bezemeli çanak çömlek, yakın zamanlara kadar Göller Bölgesi'nin özgün bir buluntu topluluğu olarak ele alınmış, daha sonraları Refik Duru'nun Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı kazılarıyla söz konusu buluntu topluluğu ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Ancak "Hacılar türü" olarak adlandırılan boya bezemeli bu çanak çömleğin Balkanlar'da görülen Sesklo-Karanovo-Starçevo boya bezemeli kültürleri ile olan ilişkisi Batı Anadolu'daki veri eksikliği nedeniyle tartışmalı bir konu olarak kalmıştı. Bu bağlamda Kuzey Batı Anadolu'ya, Marmara Bölgesi'ne açılan Sakarya Havzası'nın çevresindeki boya bezemeli Neolitik çanak çömleği tanıtan bu yazı, söz konusu tartışmanın çözümüne katkı yapacaktır.

Rana Özbal-Gerritsen'in Tell Kurdu'nun Kalkolitik dönem buluntu topluluğunu ele alan yazısı, kanımızca Suriye - Mezopotamya kültür bölgesi ile Anadolu kültürleri arasındaki ilişkinin anlaşılması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bilindiği gibi Fırat ve Dicle Havzalarında kurtarma kazıları başlamadan önce, Güneydoğu Anadolu'nun tarihöncesi kültürleri ile ilgili bilgilerimiz yok denecek kadar azdı; buna karşılık sınırımızın güneyinde Suriye, Doğu Akdeniz ve Mezopotamya'da tarihöncesi dönemleri kapsayan yüzlerce kazı yapılmış ve bölgenin kültür tarihi, hemen hemen Güneydoğu Anadolu'yu göz ardı edecek şekilde kurgulanmıştı. Bu bağlamda özellikle Halaf kültürünün çekirdek bölgesi olarak Kuzey Suriye ve Kuzey Irak kabul edilmiş, gerek Güneydoğu Anadolu ve gerekse Antakya-Çukurova bölgesindeki buluntu toplulukları, Halaf kültürü etkisinde kalmış yerel çeşitlemeler olarak yansıtılmıştı. Son yıllarda Güneydoğu Anadolu'da, başta Maraş Domuztepe, Tell İdris, Kazane gibi kazılarda ortaya çıkan zengin buluntular bile kalıplaşmış olan bu görüşü değiştirmekte yetersiz kalmıştı. Bu bağlamda Tell Kurdu, gerek yerleşimin boyutları, gerek mimarisi, gerekse buluntu topluluğunun zengin çeşitliliğiyle, Amik Ovası Kalkolitik kültürlerinin tarımcı köy topluluklarının gelişkin düzeye geçiş süreci açısından taşıdığı önemi açık bir şekilde yansıtmaktadır. Amik Ovası, bir yanda Güneydoğu Anadolu - Suriye, öte yanda Doğu Akdeniz kıyı şeridi ile Anadolu Yarımadası arasında kritik bir öneme sahiptir. Özbal'ın değerlendirmesi, bu geniş coğrafyadaki kültürel ilişkilerin anlaşılmasına yeni bir boyut kazandırmak-

tadır. Gökhan Coşkun'un Seyitömer Attika çanak çömleğini tanıttığı yazısı, Anadolu'nun Demir-çağ kültürlerinin daha iyi anlaşılması açısından önemli bir katkıdır. Bilindiği gibi Anadolu'nun Antik Çağı üzerindeki çalışmalar, başta Ege olmak üzere kıyı şeridi üzerinde yoğunlaşmış, başka bir deyişle Antik Çağ Anadolu'sunun belirli bir coğrafi bölgeye özgü olduğu şekilde bir kanı gelişmişti. Aynı şekilde son yıllarda Ahamenid yayılımının Anadolu kültür tarihi üzerindeki etkisi giderek daha iyi tanımlanmış, ancak Ege dünyası ile Doğu dünyası arasındaki ilişkiler yeterince anlaşılamamıştır.

İç Batı Anadolu'da kapsamlı bir kurtarma kazısı olarak sürmekte olan Seyitömer Höyüğü'ndeki çalışmalar, Anadolu Yaylası ile Ege dünyası arasındaki bağlantı noktası üzerinde olması bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle Anadolu'nun çok az araştırılmış olan bu bölgesini, Doğu-Batı ilişkileri açısından ele alan bu yazı, Demir Çağı'nı daha iyi tanımamızı sağlayacak bir çalışmadır. Ercan Aşkın'ın Korykos'un Hellenistik dönemi ile ilgili olan yazısı, Antik Çağ'da Kilikya olarak adlandırılan Çukurova'nın Hellenistik dönemine yeni bir açılım getiren önemli bir çalışmadır. Anadolu uygarlıklarının Akdeniz'e açılan kapısı ve Suriye-Mezopotamya kültürleri ile bağlantısı açısından kilit noktada olan Çukurova, her zaman arkeologların, tarihçilerin ilgisini çekmiştir. Her ne kadar son yıllarda Çukurova çevresindeki arkeolojik çalışmaların sayısı artmış ise de, bölgede hızını arttırarak gelişen plansız yapılaşma, bu önemli ve önemiyle orantılı olmayacak kadar az araştırılmış bölgedeki kültür varlıklarını tümüyle tehdit eder duruma gelmiştir. Çukurova her dönemde yoğun olarak yerleşilmiştir; özellikle özellikle Roma ve Ortaçağ sürecinde büyük kentler gelişmiş ve Ercan Aşkın'ın yazısında vurgulandığı gibi Hellenistik ve daha önceki dönemlerin izlerini örtmüştür. Ancak yazılı kaynaklardan da bildiğimiz gibi bölge, Hellenistik dönemde yadsınmaz bir öneme sahiptir. Korykos'un Hellenistik dönemini ele alan bu yazı, benzer birçok çalışmadan farklı olarak, o dönemdeki tarım işletmelerinin önemini vurgulaması bakımından, Hellenistik döneme farklı bir açıdan bakılmasını sağlayacaktır. İnci Delemen, Sedef Çokay-Kepçe ve Zülküf Yılmaz'ın Yündolan Tümülüsü bulgularını değerlendiren yazısı, ülkemizde genellikle göz ardı edilmiş olan Trakya kül-

tür tarihi açısından önemli bir çalışmadır. Trakya, tümölüsleriyle ünlenmiş, bir başka anlamda tümölüs kültürünün beşiği olan bir bölgedir. Atatürk, büyük bir öngörüyle Trakya tümölüslerinin Türkiye kültür tarihi açısından taşıdığı önemi sezinleyerek, Arif Müfit Mansel'i Trakya tümölüslerini incelemekle görevlendirmiş ve bu sayede başta Vize ve Kırklareli olmak üzere birçok tümölüs, zengin buluntularıyla belgelenecek ülkemizin kültürel zenginliğine kazandırılmıştır. Maalesef Atatürk'ün ölümünden sonra Trakya tümölüsleri ile ilgili bilimsel çalışmalar tümüyle durmuş ve bölgedeki binlerce tümölüs definecilerin tahribatına açık bir duruma gelmiştir. Son 50 yıl içinde Trakya tümölüsleriyle ilgili yapılmış olan çalışmalar, birkaç istisna dışında, definecilerin ardından arta kalanları belgeleyen çalışmalarla sınırlı kalmıştır. Bu nedenle definecilerin el atıp tam olarak talan etmesinden önce Kırklareli Müzesi'nin müdahale edebildiği Yündolan, büyük bir önem taşımaktadır. Her ne kadar Yündolan Tümölüsü, bölgenin görkemli tümölüsleri kadar zengin buluntular vermemişse de, bölgedeki ölü gömme geleneğindeki çeşitliğin bilimsel yöntemlerle ortaya konabilmiş olması açısından önem taşımaktadır. Murat Kılıç ve Onur Gülbay'ın Eski İzmir Değirmentepe Tapınağı'nı ele alan yazısı, hızla gelişen çağdaş kentlerimizin tarihi dokuyu ne ölçüde tahrip ettiğinin açık bir göstergesidir. Ülkemizde maalesef kent arkeolojisi tanımlı bir alan olarak gelişmemiş, uzak geçmişlere kadar inen önemli merkezlerle ilgili bilgilerimiz sistemli bir araştırmayla değil, rastlantısal bulgular çerçevesinde sınırlı kalmıştır.

Bu durum hemen hemen bütün tarihi kentlerimiz için söz konusudur; tarihi kentlerimizin ne kadar zengin bir geçmişin belgelerini içerdiği ancak son yıllarda, başta İstanbul Yenikapı, Urfa Halepli-bahçe ve İzmir Agora çalışmalarıyla görülmüştür. Günümüzde yok olmuş olan Smyrna Değirmentepe Tapınağı ile ilgili verileri bir araya getiren yazı bu açıdan da büyük bir önem taşımaktadır. Bilindiği gibi Eski İzmir - Smyrna, Antik Çağ'da Ege dünyasının en önemli merkezlerinden biridir; her ne kadar İzmir'in tarihi çekirdeğinde yapılan çalışmalar, İzmir Havzası'nın İlk Tunç Çağı'na kadar inen görkemli geçmişini sergileyen buluntular vermişse de, bu merkezin ne kadar önemli olduğunu yansıtmaya yetersiz kaldığı da açıktır. Umudumuz kent arkeolojisinin gelişmesi ve tarihi dokuya sahip kentlerimizin geçmişinin

kurtarma kazılarının sınırlılığıyla değil, bilinçli sistemli kazılarla ortaya çıkarılmasıdır. Zeynep Eres'in Suruç kubbeli mimarisi üzerine yapmış olduğu değerlendirme, mimarlık tarihi, etnoğrafya ile arkeolojik verileri bir bütünlük içinde ele alan ve Yakındoğu arkeolojisinde yoğun olarak tartışılan yuvarlak yapı sorununun çözümüne önemli bir katkıdır. Halaf dönemine ait "tholos" olarak da tanımlanan yuvarlak yapıların ortaya çıkışından bu yana söz konusu yapıların günümüzde Harran - Suruç - Halep bölgesi kubbeli köy yapılarıyla bir benzerliği olup olmadığı, birçok kez gündeme gelmiş olmasına karşın, söz konusu yapılar ayrıntılı olarak belgelenmediğinden tartışmalar sonuçsuz kalmıştır. Bu bağlamda Eres'in çalışması, bir yanda günümüz kubbeli yapılarının tüm çeşitlemesiyle ayrıntılı ilk belgelemesi olarak mimarlık tarihi açısından önem taşıırken, aynı zamanda bu tür yapıların höyükleşme sürecini de yansıtarak etnoarkeoloji ve bölge arkeolojisine de önemli bir katkı yapmaktadır.

TÜBA-AR'ın geçen sayısından itibaren yeni bir uygulamaya, belirli bir konu üzerine odaklanmış farklı yazıları "dosya" konusu olarak bir arada sunmaya başlamıştık. Burada amacımız arkeolojide güncelliğini koruyan konuları, o konular üzerinde uzmanlaşmış araştırmacıların anlatımıyla tanıtmaktır. TÜBA-AR'ın 12. sayısında ele almış olduğumuz "kalay" konusunun görmüş olduğu ilgi, bu uygulamanın yararlı olduğunu bize göstermiştir. Uzun yıllardır Kafkasya ve Doğu Anadolu'da çalışmakta olan, bölgeye belirli bir dönem olarak değil, bir bütün olarak bakan Antonio Sagano, bu sayının dosya konusu olan Kafkas arkeolojisinin editörlüğünü üstlenmiş, Paleolitik Çağ'dan Demir Çağı'na kadar olan süreci yansıtan 9 yazıyı bir araya getirmiştir. Sagano'nun dosya giriş yazısında da vurgulandığı gibi Kafkasya, Avrasya stepleri, Doğu Anadolu ve İran kültür bölgelerinin arasında özgün coğrafyası, zengin hammadde kaynaklarıyla kültürel ilişkiler açısından özel öneme sahip bir bölgedir. Bölgenin yüksek dağ sıralarıyla birbirinden ayrılan ovalar dizisi şeklindeki topoğrafik yapısı, kültürel çeşitliliğin artmasına neden olmuş, bu nedenle de başka bölgelerle yapılan karşılaştırmalarda görüş birliği sağlanmasında her zaman sorun olmuştur. Kafkas arkeolojisi her ne kadar 19. yüzyılda zengin mezar buluntularıyla ilgi çekmişse de, Sovyetler Birliği zamanında bu bölge-

de yapılan çalışmaların Batı dünyasına yeterince yansımaması, Kafkas arkeolojinin gereği gibi anlaşılmasını engellemiş, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra burada kurulan cumhuriyetlerin ayrı dil ve alfabeler de yayın yapması da, ortaya çıkan sonuçların bilim dünyasına yansımalarını engelleyen başka bir etken olmuştur. Ancak gene de son 10 yıl içinde Kafkas cumhuriyetlerinde çok sayıda yeni araştırma başlamış ve ortaya çıkan ilk sonuçlar, bölgeyle ilgili eski bilgilerimizin ne kadar eksik ve yanıltıcı olduğunu da açık bir şekilde göstermiştir. Bu bağlamda özellikle Gürcistan'da Dmanitsi'de ortaya çıkan kalıntıların 1.800.000 yıl gibi, şimdiye kadar Afrika dışında en eski kültür kalıntılarını vermesi, Azerbeycan Kobistan'da da zengin bir çeşitliliğe sahip kaya mezarlarının varlığı, bölgeye olan ilgiyi giderek daha da arttırmıştır.

Yine son yıllarda yapılan araştırmalar, bölgenin Paleolitik ve Mezolitik Çağ'daki kültürel zenginliğinin yanı sıra, Neolitik Çağ'da bölgenin koşullarına özgü farklı bir yaşam biçimini ortaya çıkarması, Tunç Çağı'nda İran ve Mezopotamya ile olan canlı etkileşimin izlerini göstermesinin yanı sıra, daha önce hemen hemen yalnızca mezar buluntularıyla tanıdığımız Kuban kültürünü farklı bir biçimde tanımlamamızı sağlayan bulgularıyla yeniden biçimlenmiştir. Antonio Sagona'nın bir araya getirdiği çalışmalar, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbeycan'da halen sürmekte olan çalışmaları, toplu olarak yansıtması açısından, yalnızca ülkemiz için değil, arkeoloji dünyası açısından da önemli bir kazanımdır. Bu nedenle TÜBA-AR yayın kurulu olarak, Antonio Sagona'ya teşekkürlerimizi belirtmek isteriz.

YAYIN KURULU